२०७० सालमा गरिमा पत्रिकामा प्रकाशित नारी कथाकारका कथाको अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह, दोस्रो वर्ष दसौं पत्र (५१०-१) को प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

२०७४

शोधार्थी

महादेवी गिरी

क्रमाङ्क : ३३/०६८

परीक्षा रोल्नं. ४८०२३२

त्रि.वि. दर्ता नं. : ९-२-२९०-८७-२००७

नेपाली विभाग

पृथ्वीनारायण क्याम्पस

पोखरा

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय पृथ्वीनारायण क्याम्पस अन्तर्गत नेपाली विभागको स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्ष दसौं पत्र (५१०-१) को प्रयोजनका लागि **महादेवी गिरी**ले **२०७० सालमा गरिमा पत्रिकामा प्रकाशित नारी कथाकारका कथाको अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । उहाँको यस शोध कार्यको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि पृथ्वीनारायण क्याम्पस, नेपाली विभागसमक्ष प्रस्तुत गर्न सिफारिस गर्दछु ।

शोध निर्देशक

श्रीधर न्यौपाने

उप-प्राध्यापक

नेपाली विभाग

पृथ्वीनारायण क्याम्पस, पोखरा

१९/०३/२०१८

२०७४/१२/६

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र मैले त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत पृथ्वीनारायण क्याम्पस नेपाली विभागको स्नातकोत्तर तहको दसौं पत्रको प्रयोजनार्थ आदरणीय गुरु श्रीधर न्यौपानेको कुशल निर्देशनमा तयार पारेकी हुँ । आफ्नो कार्यव्यस्तताको बाबजुद पनि अमूल्य समय मेरो शोध कार्यको निर्देशनमा खर्च गरी प्रस्तुत शोधपत्रलाई यो रूप प्रदान गर्नका लागि अनवरत रूपमा आवश्यक सल्लाह, सामग्री-सङ्कलन र सुझाउ दिई उचित मार्ग निर्देशन गर्नुहुने गुरु श्रीधर न्यौपानेप्रति सर्वप्रथम म हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

शोधपत्र लेखनका क्रममा सुरुका दिनमा शीर्षक छनौटदेखि शोधपत्रको पूर्णातासम्म गहन सल्लाह, सुझाव दिनुहुने पृथ्वीनारायण क्याम्पस पोखराका नेपाली विभागका विभागीय प्रमुख आदरणीय गुरु सहप्राध्यापक कृष्णप्रसाद पौडेल, शोध प्रस्ताव स्वीकृत गरी मलाई शोध लेखन गर्ने सुअवसर प्रदान गरी आवश्यक सल्लाह दिने पृथ्वीनारायण क्याम्पस पोखराका विभागीय सदस्य प्रा.डा. विष्णुप्रसाद पौडेल, शोधपत्रको शीर्षक छनौटदेखि शोधपत्रको गहन सल्लाह, सुझाव दिनुहुने पृथ्वीनारायण क्याम्पसका आदरणीय गुरु शोभाकान्त गौतमप्रति पनि म कृतज्ञ छु ।

शोधपत्र लेखनको क्रममा आवश्यक सामग्री सङ्लन गर्न मलाई विशेष सहयोग प्रदान गर्नुहुने सहपाठी पार्वती अधिकारीप्रति आभारी छु । उहाँको सहयोगलाई कहिल्यै बिर्सन सक्दिनँ । यस्तै शोधपत्र निर्माणकै क्रममा आवश्यक पुस्तक तथा पत्रपत्रिका उपलब्ध गराएर सहयोग गर्ने साझा प्रकाशन नयाँबजार, त्रिभुवन विश्वविद्यालय पश्चिमाञ्चल क्षेत्रीय पुस्तकालय, नेपाली विभाग र त्यसमा संलग्न सम्पूर्ण गुरु, मेरा सहपाठी साथी अनिता ढकाल, तारा पौडेल, मिना पहारी, शिवशक्ति हमाल, सम्झना बस्नेतलाई पनि यो समयमा सम्झनुका साथै आभार प्रकट गर्दछु । मेरो पढाइको उन्नति प्रगतिका बारेमा हरक्षण चासो दिने आदरणीय दाजु सूर्य गिरी, भाउजू संगीता थापा गिरी, श्रीमान् उमेश गिरी, घरको कामधन्दालाई सघाएर लेखन कार्यप्रति उचित वातावरण सिर्जना गरिदिने आमाबुबा जसले यस शोध कार्य सम्पन्न गर्न निरन्तर प्रेरणाका साथै सहयोग गर्नुभएको छ, उहाँप्रति सद्भाव

व्यक्त गर्दछु । यस शोधपत्रलाई यथासम्भव स्तरीय बनाउनका लागि मन, वचन र कर्मले सुझाव तथा सल्लाह दिएर असफल गौतमले पुऱ्याउनु भएको योगदानलाई पनि यस समयमा म सम्झन चाहन्छु । साथै शोधको यो स्वरूप प्रदान गर्नका लागि प्राविधिक सहयोग गर्ने गण्डकी हाई-टेक प्रा.लि. बगरकी अनु बराललाई पनि धन्यवाद प्रकट गर्दछु ।

अन्त्यमा प्रस्तुत शोधपत्रको मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय पृथ्वीनारायण क्याम्पस, नेपाली विभाग समक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

१९/०३/२०१८

२०७४/१२/०५

....

महादेवी गिरी

क्रमाङ्क : ३३/२०६८

परीक्षा रोल्नं. ४८०२३२

त्रि.वि. दर्ता नं. : ९-२-२९०-८७-२००७

नेपाली विभाग

पृथ्वीनारायण क्याम्पस, पोखरा

विषय सूची

स्वीकृति पत्र

सिफारिस पत्र

कृतज्ञता ज्ञापन

पहिलो परिच्छेद

शोध परिचय

१. विषय परिचय	१
२. शोधपत्रको शीर्षक	१
३. शोधपत्रको प्रयोजन	१
४. शोधको समस्या कथन	१
५. शोधको उद्देश्य	२
६. पूर्वकार्यको विवरण	२
७. शोध कार्यको औचित्य र महत्त्व	४
८. शोधको क्षेत्र र सीमा	५
९. सामग्री सङ्कलन र शोध विधि	५
११. शोधपत्रको रूपरेखा	५

दोस्रो परिच्छेद

कथाको सैद्धान्तिक परिचय

२.१ कथाको सैद्धान्तिक परिचय	६
२.२ कथाको परिभाषा	**६**
२.२.१ पूर्वी विद्वान्का अनुसार कथाको परिभाषा	७
२.२.२ अङ्ग्रेजी विद्वान्का अनुसार कथाको परिभाषा	७
२.२.३ भारतीय विद्वान्का अनुसार कथाको परिभाषा	८
२.२.४ नेपाली विद्वान्का अनुसार कथाको परिभाषा	९

२.३ कथाका तत्त्वहरू १०
२.३.१ कथानक १०
२.३.२ पात्र वा चरित्र १२
२.३.३ परिवेश १३
२.३.४ दृष्टिविन्दु १३
२.३.५ भाषाशैली १५
२.३.६ उद्देश्य १५
२.४ कथाको रूपविन्यास १६
२.५ साहित्यका विविध विधा र कथा १७
२.३.१ कथा र उपन्यास १७
२.३.२ कथा र निबन्ध १८
२.३.३ कथा र नाटक १९
२.३.४ कथा र कविता १९
२.३.५ कथा र जीवनी २०
२.३.५ कथा र अन्य विधा २०
२.६ कथाको वर्गीकरण २१
२.६.१ सामाजिक कथा २२
२.६.२ मनोवैज्ञानिक कथा २२
२.६.३ अस्तित्ववादी कथा २३
२.६.४ ऐतिहासिक कथा २३
२.६.५ प्रगतिवादी कथा २३
२.७ रीति क्षेत्रका आधारमा कथाको वर्गीकरण २४
२.८ शैलीका आधारमा कथाको वर्गीकरण २४

तेस्रो परिच्छेद

नेपाली कथाको विकासक्रम

३.१ नेपाली कथाको विकासक्रम २६
३.१.१ यथार्थवादी धारा (वि.सं. १९९२-२०१९) ३०

३.१.२ नवचेतनावादी धारा (२०२० देखि २०३९) ३२
३.१.३ समसामयिक धारा (२०४०-हालसम्म) ३३
३.२ महिला कथाकारको योगदानको चर्चा ३५
३.३ समसामयिक नेपाली कथाका प्रवृत्ति ३७
३.४ निष्कर्ष ४०

चौँथो परिच्छेद

२०७० सालमा गरिमा पत्रिकामा प्रकाशित नारी कथाकारका कथाको अध्ययन

४.१ कथा विश्लेषणका आधार ४१
४.२ गरिमामा प्रकाशित नारी कथाकारका कथाको विश्लेषण ४६
४.२.१ उदासी आँखा र विश्वासको पात्र कथाको विश्लेषण ४६
४.२.२ यक्ष प्रश्न कथाको अध्ययन ४७
४.२.३ 'भाउजू ! अंश लिबक्योस्' कथाको अध्ययन ४९
४.२.४ डाइनियल बुरेल कथाको विश्लेषण ५०
४.२.५ छेउको केटो कथाको विश्लेषण ५१
४.२.६ आलु कथाको विश्लेषण ५३
४.२.७ आफ्नो कथाको विश्लेषण ५४
४.२ ८ विदेशी मोह कथाको विश्लेषण ५६
४.२. ९ किनारको मन कथाको विश्लेषण ५६
४.२ १० चर्खा कथाको विश्लेषण ५७
४.२ ११ दाग कथाको विश्लेषण ५८
४.२. १२ रङ्गमञ्च कथाको विश्लेषण ५८
४.२.१३ एक अँजुलीभरि आकाश कथाको विश्लेषण ५९
४.२.१४ आफलिएको मान्छे कथाको विश्लेषण ५९
४.२ १५ कथित रुखो कोख कथाको विश्लेषण ६०
४.२.१६ जयमति कथाको विश्लेषण ६१

४.३ कथामा अभिव्यक्त नारी समस्या ६१
४.४ गरिमामा प्रकाशित नारीका कथामा अभिव्यक्त अन्य पक्षको चित्रण ६८
४.४.१ जयमति कथामा अभिव्यक्त युद्धकालीन सङ्क्रमणको चित्रण ६९
४.४.२ यक्ष प्रश्न कथामा अभिव्यक्त यान्त्रिकताको चित्रण ६९
४.५ निष्कर्ष ७०

पाँचौं परिच्छेद

उपसंहार तथा निष्कर्ष

५.१ सारांश ७२
५.२ निष्कर्ष ७३
सन्दर्भ सूची ७५